

Potser em pertoca d'explicar en primer terme la meva afecció al tema de comarques. Provinc de famílies no procedents de grans ciutats. Les grans ciutats o fins i tot les capitals de sector, produeixen en els seus habitants una falsa idea de la comarca, la veuen de forma distorsionada. Procedeixo de famílies del camp : la Segarra baixa per banda del meu pare, natural d'un poblet de la vall del Corb ; de part de la mare procedeixo de terres de les Garrigues, també a tocar de la Segarra meridional. Poxs quilòmetres en línia recta separen els pobles d'on procedien els meus pare i mare. Vaig nèixer a Lleida, però bona part de la meva vida, a temporades llargues, ha estat passada al camp i al camp m'he bastit una casa quan he pogut. Sé el que és una casa pairal, amb les seves golfes, els seus atuellis vellíssims arraconats, i conec i he practicat bon plec de feines de pagès, secà i de regadiu. Només quan la terra l'ensumem de petits arribem a ~~ana~~ estimar-la i a fer-nos-la nostra. No es pot parlar de problemes industrials si no s'han portat les mans negres del sutze de les màquines, ni es pot parlar de temes agrícoles ~~si~~ si no s'ha viscut l'estiu i l'hivern vora el guaret ~~a~~ arran dels arbres en flor.

Aquesta freqüentació dóna opció a la coneixença de l'ambient rural, de la realitat d'uns treballs, d'unes labors i d'uns mercats, i d'uns costums, fins i tot de l'abast d'un sector econòmic determinat. Es, però, pel constant viatjar per les comarques que entenem quina és la diversitat de la nostra terra i alhora aquella unitat profunda que l'informa. I, sortosament, dic sortosament perquè personalment no vaig buscar l'avinentesa, he pogut viatjar per les comarques i les he pogudes anar apamant i flairant, i contemplant a totes les llums de l'any en el seu lent, implacable discòrrer.

Fa quatre anys una editorial de nova creació em proposà d'escriure els textos per a una sèrie de deu volums que serien una "presentació" del país, comarca per comarca. Una sèrie que se'n diria "Catalunya Visió" feta a base de llibres molt il·lustrats amb fotografies; cadascuna portaria una plana d'explicació. Ultra aquesta fórmula, hi hauria al començament de cada comarca unes planes de presentació i informació sobre la referida comarca. Per a fer això calia viatjar. Sortosament tenia el fotògraf, amb mi, un fotògraf excepcional amb el qual he format tots aquest anys un conjunt indestructible, una unitat de treball. Heus ací com, una

matèria, la comarca, que havia conegut directament, ^{físicament} m'ha estat llegut de conèixer-la espiritualment, després de prendre dades, de reflexionar sobre tota mena de fenomens que s'hi donen i de poder abastar, de forma informativa i, sobretot, sensitiva, la realitat múltiple i complexa i, en definitiva unitària, de tot Catalunya.

Fins a la data portem uns 14.000 quilòmetres fets per l'interior de Catalunya, comprenent-hi les comarques que en són fora administrativament però que conserven la llengua. Així hem recorregut el **Roselló** i el Conflent en terres franceses, i la Catalunya aragonesa des del peu del pic Aneto fins als ports de Morella, terra veritablement interessant, de fidelitat arrelada i desconeguda lamentablement de tants de catalans. Ens hem trobat amb comarques nuclears, centrals, com ho puguin ésser les que comprenen des del Solsonès i l'Anoia fins a l'Osona, comarques perifèriques, com el Segrià i el Baix Cinca, comarques retorçudament comtals i carolíngies, com el Ripollès i el Berguedà; comarques terriblement muntanyenques, com Andorra -en aquest cas es donava com comarca - o l'Alt Urgell o la Cerdanya. Comarques planes com el Montsià i l'Urgell... A tot arreu, però, aviat va sobtar-nos l'exee-

4

l.lència del tracte de la gent ,la simpatia i obertura que trobàvem,i les facilitats que ens eren donades per a la tasca informativa i de fixació gràfica que duiem a terme. Heu de pensar, només, que malgrat portar una carta de presentació de l'editorial, mai no l'hem haguda d'exhibir, ni entre els més feréstecs muntanyencs ni davant els carrabiners que ,als pics del Pirineu ,ens esperaven de feia estona amb els prismàtics als ulls. De paraula ,amb una simple declaració, enes hem entès.

Per això,avui, no puc parlar de les comarques geogràficament considerades, sinó de les comarques i la gent que hi viu, de les comarques vitalitzades per homes,dones,infants, naturals del país i andalusos que hi viuen i hi treballen i hi crien.

Catalunya travessa avui una crisi única. Una crisi de desconfiança en ella mateixa i en la seva gent. Aquesta és la realitat.

Contra aquesta realitat hem de lluitar, noblement, amb força i amb elegància. Però per a lluitar-hi, hem d'ésser els primers a recuperar i fer recuperar aquella confiança de tu a tu, de veí a veí, que és absolutament necessària si volem merèixer el nom de país.

Vegeu com he començat amb una bomba. Ara desmuntarem la bomba i ens adonarem que no hi havia exageració en les meves paraules.

La guerra va malmenar moltes situacions. I ,un cop acabada la guerra, es va ~~mantenir~~ mantenir durant anys una ~~misma~~ falsa posició que feia que la gent, davant un sentiment com de culpabilitat, es tanqués a casa i es preocupés només de la feina i de l'eina, és a dir del treball productiu. Endemés, com que les dificultats materials eren moltes, la supervivència estava hipotecada dia a dia, i no podíem distreure'ns. Ni tan ~~només~~ sols el país no s'havia proposat de retrobar-se. El retrobament a escala popular no existia, existia només a escala d'intel.lectual. L'intel.lectual^{itat} si que pensava i si que escrivia i si que parlava, i procurava que no es perdés aquella base d'unicitat que constituïa la més bona garantia de supervivència. Allí on no hi hagué intel.lectuals, historiadors, arqueòlegs, escriptors, mestres dedicats, la vida anà prenent un to d'immediatesa presentista, es vivia al dia i enfocant els esforços a l'afermament de la casa, a l'educació dels fills, al manteniment de la hisenda. Més enllà no hi havia comunitarisme, no hi havia sensació global. Les grans ciutats gairebé vivien d'esquena l'una amb l'altra, i els valls que separaven esdevenien cada cop més difícils de salvar amb ponts que unissin.

La vida, en una paraula, s'havia oficialitzat. Ciutats com Girona o Lleida acusaven fortament aquesta pressió superestructural, que ja he estudiat en la meua aportació al llibre "Lleida, problema i realitat".

De retruc, les viles comarcals se sentien sense capitalitat, se sentien no-representades a esfera de país, perquè les capitals provincials eren cada cop més una immensa oficina i les entitats zonals, les entitats comarcals s'havien diluït, com si una força adversa les volgués esborrar.

No obstant, el nostre país de sempre ha tingut una forta base comarcalista i el fons de sentiment arrelat hi era. De mica en mica, com per una empenta biològica, les manifestacions comarcals anaren fent nova aparició, i avui, les comarques tornen a estar vives i operants. No pas massa reconegudes en les altes esferes, però tanmateix, vives, amb els seus mercats, -realitat que no pot deixar-se de banda- el seu sentiment i fins i tot, o molt m'equivoco, ^{amb} una lleugera possibilitat ~~de~~ ^{de} pressió d'exercir pressió més enllà de manifestacions més o menys sindicals.

I això és degut, torno a dir, que la nostra terra ha estat de sempre molt adonada a les realitats comarcals, fins al punt que les més conspiques geografies han estat fetes tenint en compte la realitat comarcal,

dividint el país en comarques per damunt d'altres divisions administrati-
ves . L'exemple més recent el tenim en la monumental geografia de Cata-
lunya dirigida pel professor Solé i Sabarís. Aquesta geografia no hauria
estat possible si ja el sentim comarcal hagués estat apagat o somort.

Ha estat possible perquè ens hi sentim identificats tots els lectors,
discussions sobre límits de comarques a part.

Quan llegim als textos medievals que la gent de l'Empordà, o la gent
del Ripollès o de la Plana de Vic, o del Maresme feien això o allò, ja
estem comprovant una consciència comarcal. Aquesta consciència comarcal
ha estat operant tot al llarg de la nostra història.

Però, les comarques, com tot, han sofert evolucions denominatives i
de límits concrets. Vegem-ne uns casos.

La definitiva fixació de comarques fou obra d'una Ponència per a la
Divisió Territorial que muntà la Generalitat cap a l'any 1933. Aquesta
Ponència dictaminà una divisió per comarques del Principat estricte, que
era provisional, mentre es feien estudis per a una classificació realment
definitiva. La guerra es creuà pel mig. Acabada la guerra ningú no tornà
a parlar d'aquelles comarques administratives durant un temps. Quan ha

calgut elaborar una monumental geografia, hom ha recorretut a aquella divisió administrativa, provisional. Però, és que no en tenim d'altra ! I no tenim mitjans oficials de fer-ne una avui dia. Vull que entengueu ben bé això, a l'hora de discutir de límits comarcals. Al mehys que podem fer és continuar, de moment, admetent, amb totes les reserves, aquella divisió, que no hem pogut ni derogar ni modificar des d'un decret o una disposició . Perquè, des del punt administratiu, les comarques no serveixen, avui, de res. No hi ha cap organisme comarcal amb poder decisorí. Tot cal resoldre-ho a través de la Província. La Segarra és migpartida en província de Barcelona i província de Lleida, i entre tres bisbats...Ja compreneu que tot això no caldria discutir-ho, ni tan sols caldria que ens n'ocupessim, si no fos viva en la gent la sensació que la comarca existeix, que cal ésser-li fidel d'una o altra forma.

Però centrem encara més el problema. Quan , molts anys abans de la guerra, Cervera creà el seu Sindicat Agrícola en digué Sindicat de Cervera i comarca. Entenien els cerverins que la comarca era la Segarra o volien dir zona d'influència immediata de la ciutat de Cervera ? Segurament no es preocupaven de límits: abastaven en la seva imaginació el rodal cerverí tan enllà com poguessin, cap a Sanahuja, cap a ~~Castelló~~

Bellpuig

~~Una~~, cap a Tàrrrega i cap a Sant Guim... on fos.

Un altre concepte ,mal anomenat comarca, és el de subcomarca. Aquest respon a una realitat perfecta, perquè és una entitat natural, generalment encerclada per muntanyes, o situada ~~amb~~ al llarg d'una vall o en una plana o en una pinya de tossals. Així seran subcomarques la Ribera de Sió, la Conca d'Odena, les calmes de Calaf, o el Mig Segre que va de Ponts a Balaguer. Aquesta entitat natural és la que oficialment, a Madrid, anomenen comarca. Existeix un mapa molt « seriós »^{<<}, acompanyat d'un estudi en forma de llibre, publicat el 1960 per l'Institut Geogràfic y Catastral de España, a Madrid, que dóna la més divertida classificació de comarques a Catalunya. La desorientació de l'enginyer arriba a fer-li dir que La Noguera es una comarca de la riba dreta del riu Segre, que acaba al sud d'Alcarràs, i el punt mig de la qual és la ciutat de Lleida. La Segarra, segons l'al.ludit estudiós, "es una comarca vagamente dividida entre las provincias de Lérida, Barcelona y Tarragona"; així. Després diu que la Segarra té al sud com a límit la Serra del Tallat, que la separa de la Conca de Barberà: bé, la Conca de Barberà no figura al seu mapa. Per a la província de Lleida l'enginyer dóna 16 comar-

autor

ques, -enll en diu comarques i vol dir entitats naturals o subcomarques, realitats físiques - i entre elles la Vall d'Aneu, la de Barrabés, la de Cabdella, la Vall-ferrera, la d'Espot, una imprecisa comarca que anomena Pallàs, Pallarés o Pallars, etc... Ja es veu per on va.

I és que a Castella, a tot arreu d'Espanya la comarca és l'entitat natural. La vall d'un riu és una comarca, i una plana o l'aflerament de pobles al llarg d'un camí ramader, o una fondalada caracteritzada per un conreu típic és una comarca. Per a nosaltres una comarca és una conjunció d'elements històrics, de geografia humana, econòmics, mercadans, tradicionals, -herència d'un senyoriu, denominació històrica antiga - que solen ésser molt més extensos que les subcomarques i que enclouen aquestes. Per exemple, la Comarca d'Osona comprèn tres subcomarques molt clarament delimitades : Cabrerès o Collsacabra al nord, Plana de Vic al centre i sud -amb una llenca de Guillerics- i Lluçanès. Un altre exemple : L'Alt Urgell -antigament conegut per Urgellet - comprèn la Ribera (Segre de nord a sud) fins a Oliana, i Plana de la Seu d'Urgell que són dues entitats subcomarcals, però que, sumades, formen la comarca.

I un tercer exemple : la Baixa Ribagorça, tota d'administració aragonesa, compren tres entitats subcomarcals : la Rodalia de Benavarri, la Terreta d'Areny i la Ribera de l'Isàvena...

Reforçant el sentiment de pertinença a una realitat natural, fomentant l'orgull de la subcomarca es desfà la força de la comarca. No em cal afegir res més. Només voldria que recordéssiu que abans he dit que el foment de l'orgull municipal ens aïlla dels altres, i aleshores perdem el sentit comunitarista, fins i tot perdriem, si ho accentuàvem, el sentiment de subcomarca, per quedar-nos cadascun al seu poble, a la seva masia, al fons més desert del seu cor.

Però l'orgull local és pugnaciós i insistent. A la gent la classificació comarcal d'avui no els sembla gens bé. A Mollerussa protesten que els incloguin al Segrià : ells volen ésser a l'Urgell, i no solament a l'Urgell, sinó capital de l'Urgell. Però la capital històrica de l'Urgell és Tàrrrega... A Calaf estic ben cert que la inclusió dins la comarca de l'Anoia no els fa cap gràcia. Però sobre Calaf en podríem parlar un xic, tota vegada aquest cas em porta a esmentar les zones limítrofes. Les zones limítrofes són sempre les més interessants :

Si a mi em feien posar Calaf en una comarca determinada no sabria per on decantar-me. Moltes de les característiques són segarrenques, però per altra banda participa de paisatge del Solsonès meridional i del paisatge de l'Anoia. A l'Edat antiga la donaven com Segarra, la terra dels altiplans, no massa diferent del llom elevat que va caient en lleu pendent cap a Tàrrrega, on comencen els plans... I donaven com Segarra els Prats del Rei. Aleshores....els enorgullits localistes diran: fem nos una comarca pròpia. Es el perill : crear una comarca que fos la Segarra superior, amb Sanauja, i Castellfullit i avall fins a la Serra de Rubió, que ben bé la separa de la Conca d'Odean. Aquestes divisions són perilloses perquè augmenten la dispersió .Es el mateix moviment que, d'una manera subtil ha començat Tàrrrega, declarant a la premsa una i altra volta que ells són de l'Alt Urgell, o Urgell Alt, fent amb això una ~~divisió~~ diferenciació amb el Pla d'Urgell , la terra del canal, que semblen deixar per a Mollerussa. No : les zones frontereres sempre, sempre, seran objecte de litigi. Es el mateix cas de Santa Coloma de Queralt. A mi em sembla segarrenc, però és a la Conca de Barberà. Nosaltres, quan féiem el volum de la Conca, no li vam posar, encara. Ens

ho ~~va~~ valíem pensar més bé. Però ara, fets ja els volums de la Segarra i de la Conca, l'inclourem a l'Anoia, -tanmateix n'és fronterer,-donant totes les explicacions del cas. Per què ? Perquè són, repeteixo, les zones limítrofes. On no hi hauria dubte seria amb Odena o Santa Margarida de Montbui: són de l'Anoia. Ara bé, Piera, on és ? Bo es tracta també d'un començament de zona limítrof ? I què hi fa que Mediona sigui a l'Alt Penedès ? No podria ésser igualment a l'Anoia ?

Però és bo que la gent discuteixi i s'interessi pel problema comarcal. La primera intimació moderna d'aquest problema ~~la~~ la tenim en un volum publicat per la Casa del Vallès el 1930, titulat, precisament, "El Problema comarcal a Catalunya", on es feien els primers estudis, a càrrec de Josep Iglésies, Maspons i Anglasell, Rovira i Virgili i Pau Vila, entre altres, sobre com hauria d'ésser una divisió territorial per comarques. De fet, les línies allí esbossades per Pau Vila foren les línies mestres de la Divisió de la Ponència, són, encara, les actuals.

Actualment, a informació dels oients que encara no hagin aprofundit en el tema i com a dada per a ulteriors discussions, direm que la comar-

ca d'Anoia,segons ens recorda un escrit de l'Inssitut d'Estudis Catalans ben recent comprèn els següents municipis -i,repeteixo ,que això no vol pas dir que hi hàgim d'estar tots conformes :

Argençola, Bellprat ,El Bruc, Cabrera,Calaf, Calonge de Segarra, Capel·lades, Càrme, Castellfollit de Riubregós,Castellolí,Copons, Igualada, Jorba, La Llacuna, Masquefa, La Molsosa, Montmaneu, Òdena, Orpi,Piera, Pierola, La Pobla de Claramunt, Els Prats de Rei, Pujalt,Rubió, Santa Margarida de Montbui, Sant Martí de Ssgueioles, Sant Martí de Tous, Sant Pere Sallavinera, Santa Maria de Miralles,La Torre de Claramunt, Vallbona d'Anoia,Veciana,Vilanoveta del Camí.

I jo ara voldria deixar aquest problema de la geografia concreta per entrar a parlar del tema més general de la gent. Quina gent hi viu a les nostres comarques ? A totes, no a l'Anoia ni a la Segarra.

Un dels problemes del nostre temps és la rebel·lió d'estaments ,de races, de generacions. Es rebel·len els joves, es rebel·len les dones, es rebel·len els negres i els grocs,es rebel·len els pagesos -pel meu gust encara poc - i es rebel·len els estudiants. Estem, possiblement, a les portes de la rebel·lió de les comarques.

Utilitzo a consciència aquesta expressió ~~una~~ mica declamatorià i una mica revolucionària per donar entenent que en un món que canvia ràpidament, en un món que critica allò que ell mateix ha fet un minut abans les comarques no poden ésser el que sempre han estat. En primer terme l'abast polític de comarca no ens el cal discutir ara, perquè de transcendència política les comarques avui, i mentre el país no estigui distribuït administrativament en comarques, no en tenen cap. Valdrà més que examinem alguns caires econòmics. De primer, els mercats.

Els mercats els ha fet la gent. I la gent és el que compta.
 Què són els mercats comarcals, avui ?

El mercat va nèixer a l'Edat mitjana. Al segle XIII moltes poblacions ja el tenien concedit pel rei o pel senyor. Al mercat hi acudien la gent del rodal o de la subcomarca, i això va durar fins poc abans de la nostra darrera guerra civil. Les comunicacions eren lentes i el mercat es trobava a una distància que podia fer-se en carro, ~~amb~~ diligència o fins i tot a peu. O sigui que la gent hi acudia des de tres o quatre hores al més lluny, i això en casos sacrificats. El mercat servia per comprar i vendre, per saber com anaven les coses a casa del veí i fins

i tot ~~per~~ planificar a escala comarcal alguna campanya econòmica, generalment reduïda a intensificació d'un conreu o perspectives de compra-venda a l'engròs. Avui, que les comunicacions són ràpides, que tothom està motoritzat, que la concentració obligada d'una massa humana un dia determinat en una població no té tant d'objecte, els mercats se'ns han fet petits. Aquests mercats comarcals, generalment menys que comarcals, sinó zonals, de subcomarca, han de desaparèixer. Les llotges del futur seran molt altra cosa. Un exemple del que pot ésser el mercat del futur l'està donant Mollerussa, amb una tendència cada cop més marcada a l'exclusiu tracte a l'engròs. Això no lleva el tipisme de les botiguetes i parades al carrer, el moviment humà i fins i tot la preparació d'un prometatge, coses totes que animen el mercat. Però la feina es fa en pocs minuts i sense portar mostra : la feina és el crèdit irrevocable, els vagons de mercaderia, el subministre de maquinària, l'associació de llavoristes o el tracte de bestiar de carn a gran escala.

Que els mercats a l'antiga se'ns estan fent petits i aviat no serà rendable ,veritablement rendable l'anar-hi ens ho confirma el fet que fins i tot la comarca se'ns està quedant petita. Quan encara estem discutint de límits, la comarca se'ns ha reduït, i ara caldrà pensar en

entitats supracomarçals, àmplies zones on el cooperativisme, per exemple pugui tenir un abast realment important, a la manera suïssa o danesa. I això ,encara, m'emmena a parlar de la ciutat-comarca. La ciutat comarca és una ficció dels urbanistes, però no pas desencaminada ni mancada de realitat. Es tractaria de travar una comarca en tots els seus recursos i en tots els seus serveis de forma tan perfecta que tota ella fos com una ciutat. Això comportaria, en primer terme, una xarxa vial totalment distinta de l'actual. A la comarca de l'Anoia ,entre el dibuix de punta de coixí que fan les carreteres meridionals, la vall del Carme, la zona de Capellades i Piera, la de Castellolí; i la migradesa de rutes, incòmodes, endemés, que mena al nord, cap a Castellfollit, hi ha una diferència colpidora. Una bona xarxa de carreteres posaria en qüestió ^{d'una es-} ~~de més~~ tanta els pobles un a l'abast de l'altre. Desapareixerien moltes entitats locals de pocs habitatges, absolutament innecessàries. Es vivificaria la zona de Veciana, la zona de la Serra de Rubió, que és molt més aprofitable que no sembla, i es connectaria amb molta més comoditat vers el sud i les planes veïnes a la marina. Això duria aparellada la creació d'uns

centres tècnics i d'ensenyament al servei de tots, i fàcilment assequibles : instituts, hospitals, etc. Hi ha aspectes d'aquesta modificació que són totalment possibles avui dia: compteu ,del rodal de la vostra població, només, la quantitat d'alumnes que teniu als grans centres, interns. El ministeri d'Educació requereix només un determinat nombre d'alumnes ,concentrats, per crear un centre oficial d'ensenyament.No és pas tan difícil, i ,si els teníeu a la vora, en un indret sa i acostat, tot plegat resultaria molt més econòmic. El mateix diríem de clíniques o hospitals a mida comarcal o supracomarcal.

La ciutat-comarca, endemés, estableix un sistema d'informació molt més eficient. Avui dia hom sap amb més celeritat allò que passa a Nova Orleans que no pas allò que passa a l'extrem de la nostra comarca. La ciutat comarca permetria una emissora de ràdio, permetria una premsa comarcal prou viva, permetria la creació d'una consciència col.lectiva referida als problemes concrets de cada lloc ,vull dir de cada comarca, molt operativa i resolutòria.

Ara, per a fer això cal preparar l'esperit. En primer terme a superar localismes i fins i tot comarcalismes. Perquè si convenia lligar l'Anoia

al Solsonès o al Bages, o a la Conca de Barberà, caldria fer-ho. I estudiar quin seria el centre administratiu més idoni. I aplegar voluntats per a fer de cada nova zona, possiblement més amplia que l'actual comarca, un autèntic centre de producció i de riquesa, pensant ~~menys~~ *menys* en termes individuals i més en termes col·lectius.

Fixeu-vos que estic parlant en termes utòpics, però d'arrel funcional. Es , doncs l'enfocament inicial que cal ~~canviar~~. Vivim encara del passat en un món que canvia, que va llençat vers el futur. De cada tres habitants de l'Europa occidental, un té menys de quinze anys. Ja em direu ~~la~~ la mentalitat conservadora quin paper farà d'ara endavant. Els homes que viuen encara sota uns motlles d'avantguerra tenen de cinquanta anys en àmunt. Els directius d'avui ja en tenen de trenta a quaranta, ja no van fer la guerra. Els qui ara es graduen a universitats i escoles tècniques tenen vint ,vint-i-cinc anys. Les dones joves són radicalment diferents de les seves mares, i aquestes mares són ben lluny d'ésser velles. On som ? Som a les portes del segle XXI.

Si parlava d'unes entitats supracomarcals no em referia, es clar a unes entitats que configuressin una particular economia i una particular

presència en el món. Volia dir unes entitats supracomarçals que ens ajudessin a alçapremar aquest país, tot ell, que avui discutim si ha de tenir trenta o vint-i-set comarques. Es pensant en tot el país, i condicionant l'estructuració econòmica i social d'aquestes entitats supracomarçals ~~que també sentim~~ a la marxa global de la collectivitat que té sentit tota divisió, tota creació de grans complexos, tota culturalització.

Però si no posem una exemplaritat a prova d'adversitat i de traveses poca feina farem. Perquè l'egoisme de les grans ciutats no es preocupa poc ni molt de les comarques. En tot cas, voldria tenir-ne els fils ben lligats i subjectes. Les comarques, amb la mida actual, han d'intercomunicar-se entre elles fent un front defensiu contra l'absorció dels seus recursos per part de les grans ciutats. El 1919 Gaziell ja havia denunciat el macrocefalisme de Catalunya, amb una Barcelona que té la meitat dels habitants del país. Aquesta és una situació de desequilibri que perjudica, en primer terme, la mateixa Barcelona. I la fa impotent per vitalitzar a nivell de poble, a nivell cordial, la resta de les poblacions, Aleshores cal que busquem l'exemplaritat en

nosaltres mateixos, fent la feina ben feta, obligant, per una amable i generosa pressió, que es fixin en nosaltres i promovent empreses, si voleu econòmiques en principi, que donin vida al nostre rodal, que dinamitzin els seus recursos, que en creïn de nous. Cal començar per les petites ciutats i viles comarcals, com aquesta, com tantes d'altres. I iniciar, amb un esforç que les traves administratives no han de fer sinó incrementar, un principi de ciutat-comarca.

Però sempre comptant en preparar més bé la nostra gent. A les zones pròsperes, com l'Urgell o el Maresme, he observat una mena de petulància, que es deriva del diner que circula, que oblida algunes valors morals molt estimables ⁱ que no es posen en joc. A les zones conservadores, tradicionalment ~~conservadores~~ confessionals i de rígids costums externs he observat un egoïsmes, un tancament, un acontentament i el que en dic sensibilitat de renda i cupó. Anem alerta amb aquests condicionants. No vull pas dir que calgui canviar la mentalitat, però l'home és un animal polític i ha de saber que la política és l'art de les possibilitats. Cal estirar i arronsar, diríem. Fer més reflexiu l'~~ad~~elerat home de les comarques pròsperes i més obert enfora i emprenedor, més dinàmic

el de les zones conservadores en el seu ideari respecte dels homes i del seu lloc a la societat. Aquestes són transformacions, no pas del seu tarannà íntim, d'entrada, sinó del seu condicionament mental, de la seva ~~disciplina~~ disciplina de pensament.

De les generacions que avui ocupen el nostre sòl, en podem esperar moltes coses : no hi ha ningú que, de veritat, sigui traïdor a les essències. La forma varia, hi ha encegaments passatgers, desviacions momentànies. Però tornem al born després de donar la volta al món.

El desenvolupament econòmic és la primera meta. Sense un desenvolupament econòmic a nivell comarcal o subcomarcal poca cosa podem esperar: ni la promoció dels nostres homes, ni l'aturada del despoblament ni la fuga dels joves. I tots sabem que, quan els joves se'n van, no tornen. Després de la promoció econòmica tenim encara la constant crisi que suposa la immigració, car el desenvolupament econòmic pressuposa immigració ineludible. Cal enfortir i assimilar aquella gent. El desenvolupament econòmic comporta també una expansió cultural, a la qual cal fer front i promoure i planejar i dotar des de dins. Com més coses hàgim començat nosaltres, menys força tindran els de fora per a prendre'ns-les. I acabo: una comarca no ha de defensar-se ni des d'una perspectiva històrica i

complaguda ni des d'un present satisfet amb les pròpies fites. Una comarca o una futura entitat supracomarcal han de defensar-se des d'una dinàmica espiritual, volent entre tots fer més gran i més compacte el gruix humà que hi intervé, llançat cap al futur. I per la repetició de formació d'aquestes grans entitats supracomarcals podem començar a ~~mantenir~~ ^{vestir} la nostra terra exactament com li correspon de cara a una Europa de les comunitats naturals, moderna, forta de tradició però àgil de gestió, lliure de pensament però fidel a una línia d'autenticitat.